

## Yirmi Dördüncü Söz, Üçüncü Dal'ın, İkinci-Altıncı asıllarını birer misalle izah eder misiniz?

### İkinci Asıl: Dinî meselelerde delil gerektiren ve gerektirmeyen konular.

Öncelikle şunu belirtmekte fayda görüyoruz. **Burhan** denilince genellikle akli deliller hatıra gelir. Halbuki, **burhan** “**akli** ve **nakli**” olmak üzere ikiye ayrılır.

İslami meselelerin tabakaları vardır. Biri kati bir delil istese, diğesinde kanaat yeterli olur. Mesela; cinlerin varlığı ayetle sabittir, bu konuda kuvvetli nakli delil vardır. Ama hayatları, ömürleri, çoğalmaları gibi hususlar kati delil istemez. Bu konudaki bazı rivayetlerde “**ilişmemek, itiraz etmemek**” yeterli olur.

Hız. Adem (as)'in cennetten ihracı ve [Ashab-ı Kehf](#) hadisesi ayetle sabittir. Ama "Hz. Adem (as) hangi yasak ağaçtan yedi? Ashab-ı Kehf'in isimleri nelerdi?" gibi meseleler fûruata girer. Bunları, ayrıntılarıyla ve kati delillerle bilmek zorunda değiliz.

Benzeri bir durum ahir zamanla ilgili rivayetlerde de görülür. Mesela "Hz. İsa (as) indi mi veya ne zaman inecek?" türünden sorular teferruata girer.

### Üçüncü Asıl: Bazı hurafelerin İslâm'a girişi.

İsrailiyyat, israiliyye kelimesinin çoğuludur. İsraili bir kaynaktan aktarılan kıssa veya hadise manasındadır. **İsrail** kelimesi rivayetlere göre **Allah'ın kulu** anlamında Hız. Ya'kûb (as)'ın ismi veya lâkabıdır.

İslâma ve özellikle tefsire girmiş olan Yahudi, Hristiyan ve diğere dinlere ait kültür kalıntılarıyla, dinin gerek lehine ve gerekse aleyhine uydurulup Hız. Peygamber'e (asm) ve sahâbe ve müteakip nesillere izafe edilen her türlü haber, israiliyyat kelimesinin manası içine girer. Bu gibi haberler en çok Tevrat ve İsrail kültüründen geldiği için, tegallub (zorbalıkla) yolu bütün sonradan İslam'a girmiş haberlere [İsrailiyyat](#) denilmiştir.

Özellikle Vehb ve Ka'ab gibi İslama sonradan girmiş makbul alimlerin vasıtası ile İslama girmişler. Kur'an zikrettiği bir çok hadise ve kıssaların detay kısımlarını müphem ve belirsiz bıraktığı için, bu gibi alimler bu detay konuları eski malumatları olan Tevrat ve İncil gibi kitaplarla izah etmişlerdir. Böylelikle bu gibi malumatlar İslam dairesine girmiş oluyor.

**Örnek:** Huzeyfe İbn el-Yeman'dan rivâyet edildiğine göre; Hız. Peygamber (asm) şöyle demiştir:

---

"İsrailoğulları azıp taşkınlıkları başlayınca... Allah (cc) onlara Fars hükümdârı Bahtûnnassar'ı gönderdi. Allah (cc) Bahtûnnassar'u 7.800 yıl hükümdarlık nasip etti."

## **Bu haber tamamıyla uydurma olan bir İsrailiyattır.**

**Örnek:** Hz. Süleyman (as) yüzüğünü şeytanın çalması ve onun yerine geçip insanlara hükmetmesi ve Hz. Süleyman'ın (as) şeytanı etkisiz hale getirmesini anlatan hikaye...

**Örnek;** "Melekler Ademoğullarının işledikleri hatalar hususunda Allah'la konuşurlar (Konuşmanın zamanı da ihtilaf konusudur. Bazısına göre konuşma: "**Orada bozgunculuk yapacak ve kan dökecek birini mi yaratacaksın?**" sözünün söylendiği sırada geçmiştir. Bazısına göre de bu konuşma, âdemoğulları çoğalıp buna paralel olarak hataları da çoğalınca gerçekleşmiştir). Yüce Allah onlara der ki: "**Eğer sizi de bu sınava tabi tutsaydım siz de onların işledikleri hataları işlerdiniz.**" Melekler: "**Seni tenzih ederiz.**" derler. Bunun üzerine Allah: "**Aranızda iki kişiyi bu sınav için seçin.**" der.

Melekler **Harut** ve **Marut**'u seçerler. Yüce Allah, bu ikisini insanların ihtiras ve şehvi duygularıyla sınamak üzere Babil kentine indirir. Güzel bir kadın karşılına çıkar. Bu ikisi kadınla birleşmek isterler. Ancak kadın, putuna secde etmeleri veya göstereceği bir kişiyi öldürmeleri ya da şarap içmeleri durumunda bu isteklerini karşılayabileceğini söyler. Ancak melekler daha hafif bir suçtur diye şarap içmeyi kabul ederler. Şarabı içtikten sonra sarhoş olurlar. Hem zina ederler, hem şirk koşarlar, hem de adam öldürürler. Bunun üzerine yüce Allah onlara dünya veya ahiret azabından birini tercih etmelerini önerir. Dünya azabını tercih ederler. Bunun üzerine yüce Allah, ayaklarından asılmalarını emreder. Bundan sonra insanlar onlara gelip büyü öğrenmeye başlarlar."

Kadi Beydavi, "*Harut ile Marut hakkında söylenen bu meşhur hikaye Yahudilerin uydurmasıdır.*" diyor.(1)

## **Dördüncü Asıl: Hadise dair yorumların hadisle karıştırılmasından doğan sonuçlar.**

### **"DOKUZUNCU MESELE"**

**"Rivayetlerde, vukuat-ı Süfyaniye ve hâdisât-ı istikbaliye Şam'ın etrafında ve Arabistan'da tasvir edilmiş."**

**"Allahu a'lem, bunun bir tevili şudur ki: Merkez-i hilâfet eski"**

---

zamanda Irak'ta ve Şam'da ve Medine'de bulunduğundan, râvîler kendi içtihadlarıyla, daimî öyle kalacak gibi mânâ verip, merkez-i Hükûmet-i İslâmiye yakınlarında tasvir etmişler, Halep ve Şam demişler. Hadisin mücmel haberlerini, kendi içtihadlarıyla tafsil etmişler."(2)

Burada hadisin metni deccalin hilafetin merkezinde çıkması yönünde iken, sonra işin içine yorumlar ve içtihatlar girince, hadis o zamanın hilafet merkezleri olan Hicaz ve Şam şekline dönüşmüş ve öyle zannedilmiş.

### **Beşinci Asıl: Evliya ilhamının hadisle karıştırılmasından doğan sonuçlar.**

Bu asıla dair bir örnek bulamadık. Lakin **Dördüncü Asıl** ile aralarında pek bir fark yoktur. Zira müçtehitler içinde ilhama mazhar olan alimler de bulunuyor. İçtihat ile ilhamın buradaki esprisi birbirine yakın olduğu için birbirine kıyas edebiliriz.

### **Altıncı Asıl: Hadisteki temsil ve kinayelerin, kelimelerin gerçek anlamlarıyla karıştırılmasından doğan sonuçlar.**

"Pek çok teşbih ve temsiller bulunuyor ki, mürur-u zamanla veya ilmin elinden cehlin eline geçmesiyle hakikat-i maddiye telâkki ediliyor, hataya düşer. Meselâ, "Sevr" ve "Hut" isminde ve âlem-i misalde sevr ve hut timsalinde, berrî ve bahrî hayvânât nâzırlarından iki melâiketullah, adeta bir koca öküz ve cismanî bir balık zannedilerek hadîse ilişilmiş."

"Hem meselâ, bir vakit huzur-u Nebevîde derin bir ses işitildi. Resul-ü Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti ki: '*Bu gürültü, yetmiş senedir yuvarlanıp, tâ ancak bu dakika Cehennem dibine düşen bir taşın gürültüsüdür.*' (bk. Müslim, Cennet, 31; Müsned, III/341, 346.) İşte bu hadisi işiten, hakikate vasıl olmayan, inkâra sapar. Halbuki, yirmi dakika o hadisten sonra kat'iyen sabittir ki, biri geldi, Resul-ü Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma dedi ki: '*Meşhur münafık yirmi dakika evvel öldü.*' Yetmiş yaşına giren o münafık, Cehennem bir taşı olarak, bütün müddet-i ömrü tedennîde, esfel-i sâfilîne, küfre sukuttan ibaret olduğunu, gayet belîğane bir surette, Resul-ü Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm beyan etmiştir. Cenâb-ı Hak, o vefat dakikasında o sesi işittirip ona alâmet etmiştir."(3)

Hadisteki temsil ve kinayelerin, kelimelerin gerçek anlamlarıyla karıştırılmasından

---

doğan sonuçlardan Allah Resulü (asm) sorumlu değildir, esasına işaret ediliyor. Hadisteki teşbih ve temsillerin, alimlerin elinden cahillerin eline dūřmesiyle geręek sanılması, biręok hurafe ve yanlışın inanę haline gelip kōkleřmesine vesile olmuştur.

**Dipnotlar:**

(1) bk. Abdullah AYDEMİR, *Tefsirde İsrailiyat*.

(2) bk. [řualar, Beşinci řua, İkinci Makam](#).

(3) bk. [řözler, Yirmi Dōrdüncü řöz, Üęüncü Dal](#).